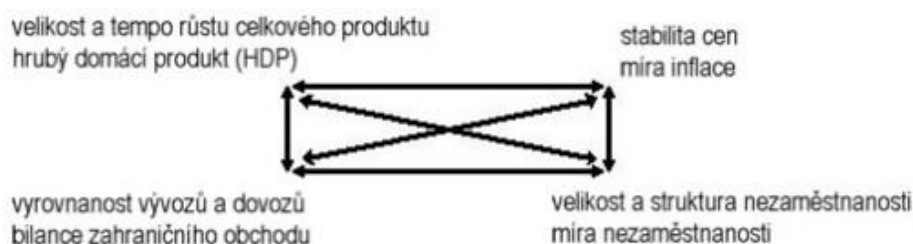

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

UKAZATELE NÁRODNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ

Při hodnocení národního hospodářství musíme sledovat veličiny, které jsou základními cíli makroekonomické hospodářské politiky, ty vyjadřujeme pomocí tzv. **magického čtyřúhelníku**.

Hrubý domácí produkt (HDP)

Je souhrn statků a služeb vyjádřený v penězích, vytvořený za určité období výrobními faktory na území státu, bez ohledu na to, zda jsou vlastněni občany tohoto státu nebo cizinci.

Rozlišujeme:

- **skutečný HDP** - skutečně dosažený HDP dané ekonomiky,
- **potencionální HDP** - je ten, kterého by ekonomika mohla dosáhnout při využití všech výrobních zdrojů.

Metody výpočtu:

- **zbožová (produkční) metoda** - vychází z výroby a sčítá všechny vyrobené finální statky a služby, které firmy za dané období prodaly domácnostem, vládě či jiným firmám a investice firmám s čistým výnosem.

$$\text{HDP} = \text{spotřeba domácností} + \text{investice firem} + \text{vládní nákupy} + \text{čistý vývoz}$$

- **spotřeba domácností**: výdaje za zboží skutečně obdržané občany za rok (mimo koupě bytů),
- **investice firem**: spotřeba soukromých firem, výdaje za budovy, stroje, zařízení,
- **vládní nákupy**: výdaje na infrastrukturu, školství, zdravotnictví, ochranu životního prostředí,
- **čistý vývoz**: je tvořen rozdílem mezi exportem a importem.
- **důchodová metoda** - vychází z principu rozdělování a přerozdělování, kdy každý z účastníků výroby získává svůj podíl na vyrobených statcích a službách, jako odměnu za vynaložení svých výrobních faktorů.
 - **zaměstnanci** – dostávají mzdu,
 - **majitelé půdy** – dostávají rentu,
 - **majitelé kapitálu** – dostávají čisté úroky a zisk z kapitálu,

$$\text{HDP} = \text{ceny výrobních faktorů (mzda+renta+zisk+úrok)} + \text{opotrebení investic} + \text{nepřímé daně}$$

- **opotrebení investic** - postupné opotrebení hmotných statků (tj. odpisy),
- **daně** - platby, které odvádíme do státního rozpočtu (daně přímé i nepřímé).

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Hrubý národní produkt (HNP)

Je souhrn statků a služeb vyjádřený v penězích, vytvořený za určité období výrobními faktory ve vlastnictví občanů příslušné země, bez ohledu na to, zda výroba probíhala na území státu nebo v zahraničí.

Inflace

Inflace výrazně přispívá k ekonomické nestabilitě, zvyšuje míru nejistoty o vývoji ekonomických veličin, snižuje kupní sílu peněz. Ceny na trhu jsou nestabilní a jeden z faktorů, který je ovlivňuje, je hodnota peněz, kterými se ceny měří. Hodnota peněz tedy není stabilní.

Inflace je zvyšování cenové hladiny cen statků a služeb v průběhu časového období, tzn., že peníze ztrácejí svou hodnotu.

S vysokou mírou inflace jsou znehodnocovány úspory, zhoršuje se schopnost peněz plnit funkci míry hodnoty a uchovatele hodnoty

Opakem inflace je **deflace** – snižování cenové hladiny cen oproti minulému roku (musí vyjít záporné číslo u výpočtu míry inflace), tj. zvyšování hodnoty peněz.

Dezinflace - tj. zpomalení růstu cenové hladiny.

Stagflace – spojení vysoké míry nezaměstnanosti a vysoké míry inflace.

Podle velikosti míry inflace můžeme rozlišovat inflaci:

- **mírná** – v reálném tempu s růstem ekonomiky, výrazně nenarušuje ekonomický život, je slučitelná se zdravým ekonomickým vývojem, jedná se o několik procent ročně (1ciferná), lidé nepřestávají věřit penězům, ekonomika běžně funguje,
- **pádívá** – znamená desítky procent ročně (2ciferná), vyvolává nárůst nejistoty, lidé přestávají věřit domácí měně a preferují stabilnější cizí měny nebo trvalejší hodnoty (zlato, nemovitosti, aj.) Chod ekonomiky je narušován, ekonomická výkonnost klesá. Tato inflace již není přijatelná, ale je považována za syndrom nezdravého hospodářského vývoje.
- **hyperinflace** – 3ciferná a vyšší. Peníze již nemají žádnou hodnotu, dochází ke směně naturální (zboží za zboží). Tento typ inflace je způsoben převážně špatnou hospodářskou politikou státu, ekonomický systém se úplně rozpadá, tj. typické v období válečných konfliktů, politických převratů, aj.

Podle očekávání:

- **očekávaná** – inflaci předpokládat,
- **neočekávaná** – nastaly podmínky, které nebyly plánované.

Podle způsobu projevu:

- **zjevná** – je viditelná, projevuje se růstem cenové hladiny výrobků,
- **skrytá** – ceny navenek nerostou, ale prodejci mohou vytvořit nedostatek výrobků, tím tak výrobek stojí reálně více.

Rozlišujeme 2 příčiny inflace:

- **Inflace tažená poptávkou** – poptávka převyšuje nabídku. Poptávkovou inflací je stav, kdy domácnosti, firmy, vláda, chtějí spotřebovat více statků a služeb, než ekonomika vytváří. Protože není možné spotřebovávat něco, co nebylo vyrobeno, dochází k cenovému vývoji.
- **Inflace tlačaná náklady** (= inflace tažená nabídkou) - prvotní příčinou je zvyšování cenové hladiny na straně výrobců tzn., že dochází ke zvyšování cen statků a služeb (většinou z důvodu růstu nákladů). Poptávka volá po zvýšení mezd, to způsobí opětovné zvyšování cen nabídky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Inflační spirála:

Hospodářství je propojené. Zvyšují se ceny zboží, lidé chtějí vyšší mzdy. Ty jsou ale pro firmy nákladem a musí opět zvyšovat ceny. Tento koloběh se opakuje, ale pokaždé na vyšší cenové úrovni – pohybujeme se po cenové spirále.

Měření inflace:

Ukazatelem míry inflace, kde porovnáváme cenové hladiny ve dvou po sobě jdoucích časových intervalech.

$$\text{míra inflace} = \frac{\text{cenová hladina } (t) - \text{cenová hladina } (t - 1)}{\text{cenová hladina } (t - 1)} \times 100$$

Výsledná hodnota ukazatele míry inflace vychází v [%] a ukazatel t vyjadřuje jednotlivá období (např. měsíc, rok), za které je inflace počítána.

Indexy k vyjádření vývoje cenové hladiny:

- **Index spotřebitelských cen (CPI)** – měří nákup koše statků a služeb. Vyjadřuje, za kolik se bude spotřebitelský koš nakupovat letos. Je založen na cenách oděvů, potravin, paliv.
- **Index cen výrobců (PPI)** – cenový index statků prodaný na úrovni velkoobchodu. Zahrnuje ceny potravin, těžebního, zpracovatelského průmyslu.
- **Implicitní cenový deflátor** – deflátor vyjadřuje poměr mezi nominálním a reálným důchodem¹.

Příčiny inflace:

- **Nedokonalá konkurence** – monopoly vyrábí větší objem produkce za vyšší ceny.
- **Odbory prosazují zvýšení mezd** – pokud odbory prosadí vyšší mzdy, odrazí se to ve zvýšení celkových nákladů, firmy zvýšení zahrnou do cen.
- **Politické události** – mohou vyvolat např. zdražení dovážených surovin a energetických zdrojů.

Důsledky inflace:

- **Sociální dopady** – inflaci pociťují výrazněji sociálně slabší příjmové skupiny obyvatel.
- **Rovnováha ekonomiky** – inflace mění strukturu spotřeby, rychleji rostou ceny základních životních potřeb.
- **Přerozdělovací efekt**
 - Postihuje příjemce fixních důchodů, výše důchodů se nemění, ale jejich kupní síla klesá.
 - Pokud je míra inflace vyšší než úroková míra, klesá hodnota vkladů a půjček. V tomto okamžiku ztrácejí věřitelé a získávají dlužníci.
 - Inflace nepostihuje vlastníky hmotných statků, cena majetku stoupá společně s inflací.

Nezaměstnanost

Nezaměstnanost vzniká, pokud na trhu práce převyšuje nabídka zaměstnanců nad poptávkou firem.

Definice nezaměstnanosti je založena:

na dělení obyvatelstva na ekonomicky aktivní a ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. Ekonomicky aktivní jsou lidé, kteří jsou zaměstnáni a nezaměstnaní, ale práci si aktivně hledají nebo čekají, až do ní budou moci po nějakém časovém období nastoupit.

Ekonomicky neaktivní jsou lidé, kteří práci nemají a ani si práci nehledají.

Nezaměstnanost vzniká, pokud na trhu práce převyšuje nabídka práce zaměstnanců poptávku firem.

¹ Reálný důchod = důchod očištěný o inflaci (odečte se inflace, čistý). Nominální = důchod s inflací.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

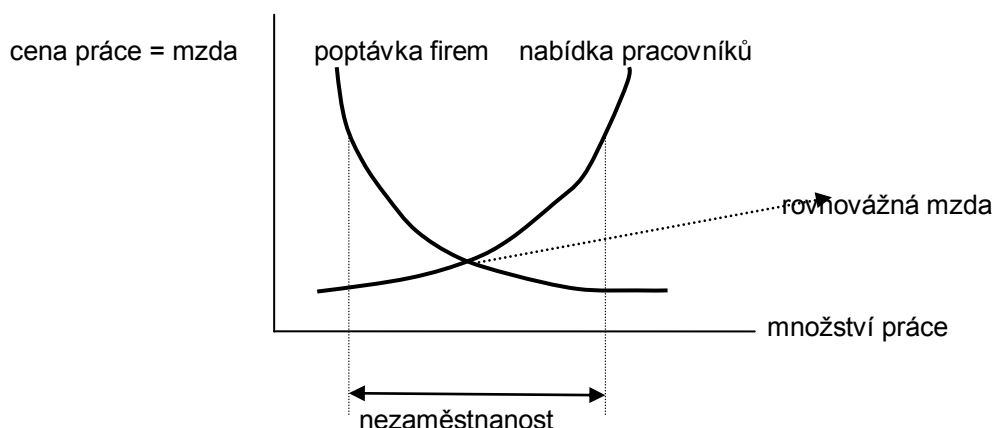
Nezaměstnanost dělíme:

- **dobrovolná** – lidé nemají potřebu pracovat, preferují volný čas,
- **nedobrovolná** – lidé chtějí a potřebují pracovat, ale nejsou schopni práci nelézt. Aktivní úsilí při hledání zaměstnání musí být nezaměstnaný schopen prokázat, tzn. být pravidelně ve styku s úřadem práce, musí doložit odpovědi na inzeráty při hledání, prokázat navštívené firmy, kde se ucházel o práci, apod.

Stát nezaměstnanost sleduje a pomáhá ji řešit:

- **aktivní opatření** – rekvalifikační kurzy, podpora vzniku nových pracovních míst, zaměstnávání absolventů škol, daňové úlevy při zaměstnání zdravotně postižených, aj.
- **pasivní opatření** – podpora v nezaměstnanosti ze státního rozpočtu.

Na trhu práce mohou nastat následující situace:

- **rovnost nabídky a poptávky** – všichni, kteří chtějí za danou mzdu pracovat, získají práci, firmy nakoupí tolik práce, kolik při dané mzdě poptávají. Tato rovnost nastává při rovnovážné mzdě.
- **převis poptávky** – poptávku představují firmy, které by nakoupily více práce, ale za tak nízké mzdy ji nemohou sehnat. Tento okamžik nastává, když je mzda nižší než rovnovážná.
- **převis nabídky** – nabídku představují lidé (domácnosti), kteří nabízejí svou práci, avšak část této práce zůstává firmami nevyužita – vzniká **nezaměstnanost**. Tento stav nastává, když jsou vyšší mzdy než mzda rovnovážná.

Měření nedobrovolné nezaměstnanosti:

$$\text{Míra nezaměstnanosti} = \frac{\text{nedobrovolně nezaměstnaní (tj. ti kteří aktivně hledají práci)}}{\text{ekonomicky aktivní obyvatelstvo}} \times 100$$

[%]

V ČR měří nezaměstnanost:

- Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV) – sleduje tzv. registrovanou nezaměstnanost podle úřadů práce,
- Český statistický úřad – provádí šetření v terénu (dotazováním občanů, to má svá přesně stanovená kritéria a podmínky).

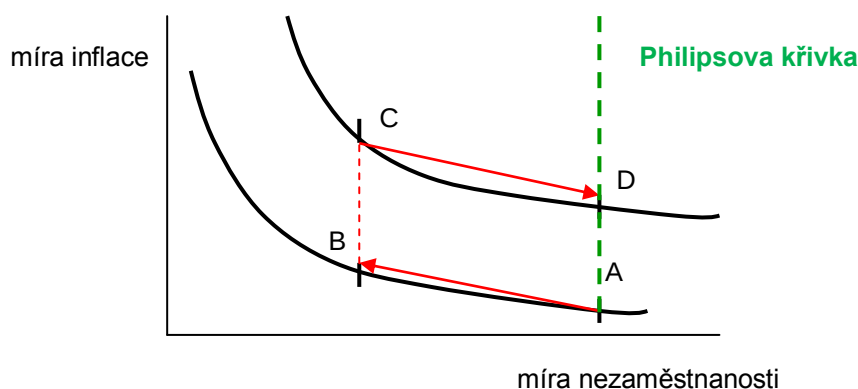
INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Příčiny nezaměstnanosti:

- **frikční** – vzniká díky pohybu lidí mezi pracovními místy, po ukončení školy, po mateřské dovolené, apod. Jedná se o krátkodobou nezaměstnanost.
- **strukturální** – některé odvětví se dostává do útlumu a lidé přicházejí o práci, naopak jiné jsou ve fázi rozvoje a pracovní sílu potřebují (= vyplývá ze změn ve struktuře národního hospodářství). Zde je optimálním řešením rekvalifikace. Inflace je vyvolána zejména technickým pokrokem.
- **cyklická** – je spojena s hospodářským cyklem tržní ekonomiky. V období sedla a krize dochází k nárůstu nezaměstnanosti (klesá cena práce a je nárůst nezaměstnanosti). Naopak v období konjunktury dochází k nárůstu zaměstnanosti a zvyšování mezd.

Philipsova křivka:

Vztah mezi vývojem cenové hladiny a zaměstnaností vyjadřuje Philipsova křivka.

A – míra nezaměstnanosti i míra inflace jsou stabilní.

B – vláda snižuje míru nezaměstnanosti pod její přirozenou míru, za cenu zvýšení míry inflace. To vyvolá růst očekávané inflace a posun Philipsovy křivky do bodu C. Pokud by stát udržoval přirozenou nezaměstnanost pod její přirozenou mírou, Philipsova křivka by se posunovala vzhůru a inflace by se zrychlovala.

D – po určité době se nezaměstnanost vrací na přirozenou míru, avšak při vyšší míře inflace.

Pracovní list:

1. Doplňte:

a) Při hodnocení úrovně národního hospodářství sledujeme.....

.....

b) Za jaké časové období se nejčastěji sledují ukazatele HDP, HNP

c) Výše ukazatele HDP v ČR za minulé časové období

d) Tento ukazatel udává

.....

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

- e) Nominální HDP představuje
- f) Reálný HDP představuje
- g) Výše ukazatele HNP v ČR za minulé časové období
- h) Tento ukazatel udává
-
- i) Znehodnocení peněz, růst cenové hladiny, jedná se o
- j) Mají peníze neměnnou hodnotu?
- k) Peníze mají vyšší hodnotu, pokles cenové hladiny, jedná se o
- l) Pokud lidé dostávají více peněz za stejnou práci, vede to k inflaci?
- m) Je deflace pro ekonomiku dobrá nebo špatná
-
- n) Pokud se inflace sníží z 8% na 5%, hovoříme o deflaci?
- o) Výše ukazatele míry inflace v ČR v současné době
- p) Proč dochází k inflační spirále?
-
-
- r) Pokuste se nakreslit inflační spirálu:
-
-
- s) Výše ukazatele míry nezaměstnanosti v ČR v současné době
- t) Proč mohou současně existovat volná pracovní místa a nedobrovolná nezaměstnanost?
-
-
- u) Ve kterém regionu v ČR je současné době nejvyšší míra nezaměstnanosti
-
- v) Co by podle Vás pomohlo ke snížení míry nezaměstnanosti v celé ČR
-

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

w) Co by podle Vás pomohlo ke snížení míry nezaměstnanosti v našem regionu

.....

x) Řeší stát dobrovolnou nezaměstnanost?

2. Hospodářský cyklus:

Definice:

Křivka hospodářského cyklu:

Popis fází hospodářského cyklu:

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Typy hospodářských cyklů:

Doplňte:

- a) Vyvíjí se hospodářství rovnoměrně?.....
- b) Ve které fázi hospodářského cyklu se zvyšuje nezaměstnanost a proč.....
.....
- c) Probíhají cykly v pravidelných intervalech?.....

Náměty na referáty:

Inflace a její dopad na českou ekonomiku.

Inflace ve vybrané zemi světa a její dopad na obyvatele země.

Nezaměstnanost a její vývoj v ČR.

Nezaměstnanost a její příčiny ve vybrané zemi EU.

Nezaměstnanost ve vybrané zemi mimo EU.

Jaké jsou podmínky pro poskytování podpory nezaměstnanosti v ČR.

Jaké jsou podmínky pro poskytování podpory nezaměstnanosti ve vybraném státě Evropy.

Srovnajte podmínky pro poskytování podpory v nezaměstnanosti v několika vybraných státech.